

Erhvervsuddannelsessystemets komplekse geografi – hvad betyder det for de unge?

Karin Topsø Larsen, ph.d. studerende

EUD tema-konference: hvordan sikrer EUD-reformen et kvalitetsløft?

1. November 2016

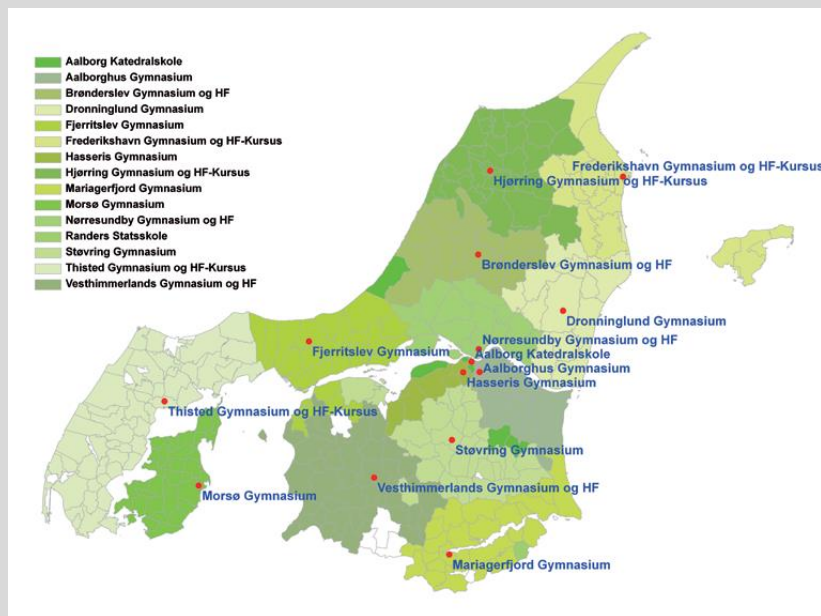
AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Problemstillinger

- De EUD-uddannede udgør den største gruppe beskæftigede på lokale arbejdsmarkeder
- Fremskrivninger viser stigende behov for erhvervsuddannede – også i yderområder
- EUD-systemet er udfordret: færre søger ind, højt frafald
- Dertil er lokale udbud af EUD truet nogle steder /faldende lokal diversitet
 - truer især arbejdsmarkeder uden for byerne
- Vi ved meget lidt om sammenhæng mellem unges uddannelsesvalg og mobilitetskrav i EUD uddannelserne
- Hvad betyder den høje grad af geografisk kompleksitet på EUD for uddannelsesvalg?

Store geografiske forskelle på gymnasier og erhvervsskolars oplande

Tilgange: ulig udvikling og transitionsgeografier

Nationale uddannelsespolitikker på tværs af ulig udvikling

- Erhvervsuddannelsessystemet er udviklet da den industrielle produktionsøkonomi var den dominerende.
- Nu marginaliseret
- Marginaliseringens økonomiske, politiske og sociale dimensioner set i et geografisk perspektiv.

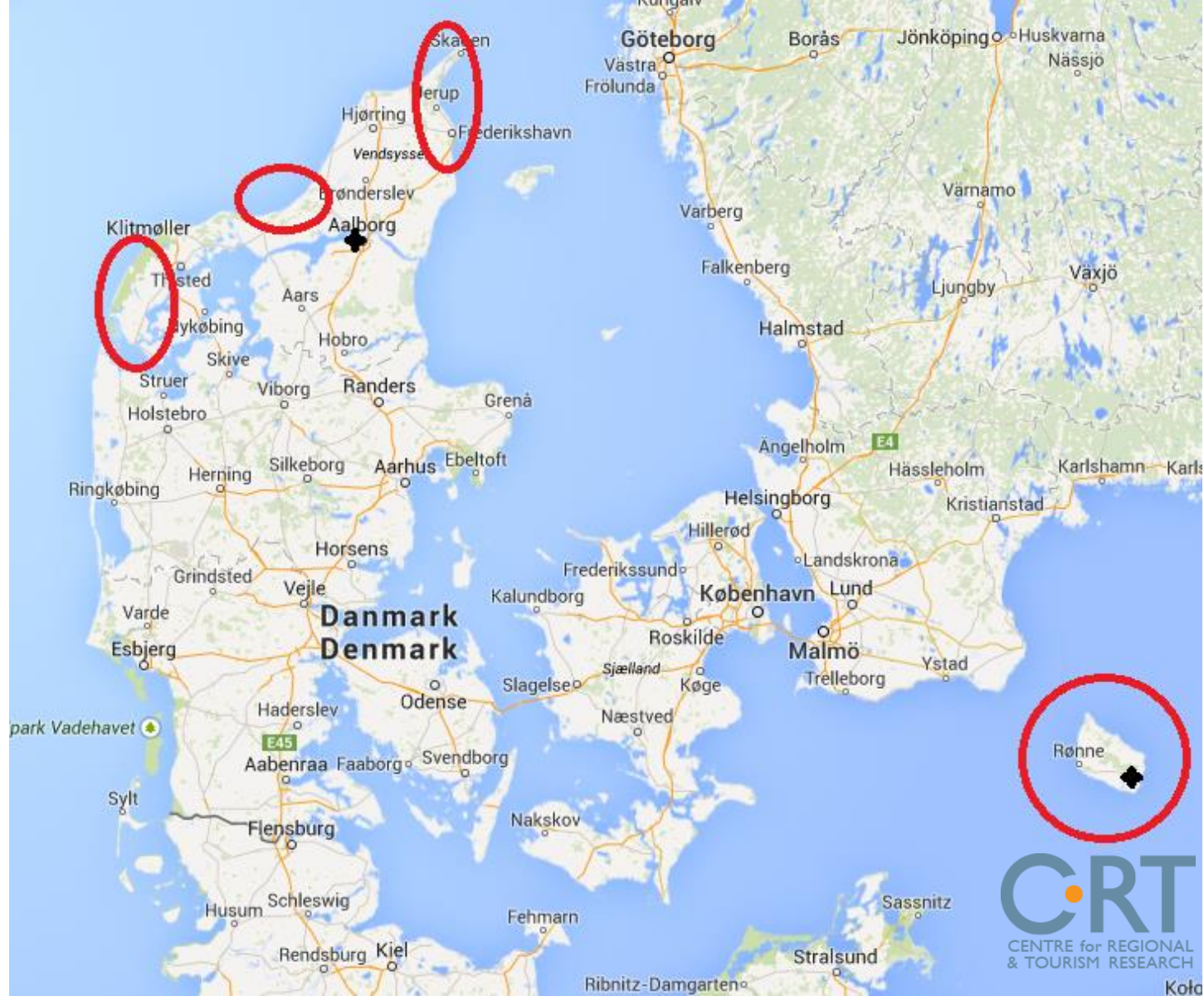
Steders mulighedsstrukturer varierer

EUDs institutionsstruktur og udbudsstruktur påvirker unges mulighedsrum

- hvilke muligheder ser de, hvilke barrierer oplever de?
- Udgangspunkt i EUD systemets (geografiske) overgang.

Mine metoder

- Review af tidligere forskning af reformer set i et geografisk perspektiv
- Mixed method research
 - Kvantitative data
 - Register data: Den regionale model for Erhverv og Beskæftigelse (CRT) (DKs Statistik)
 - Skabt `ungdomsårgang 2000` - følger de unge og deres flyttemønstre
 - Kvalitative data
 - Interviews med unge – de unges egne konstruktioner af deres mulighedsrum med udgangspunkt i transitioner

Statistiske resultater - 1

- Bekræftet: unge fra 'yderområder' opnår uddannelse på højde med resten af landet. Dog: færre ufaglærte, flere faglærte, flere MVU, færre LVU.
- Bekræftet: efter fraflytning bor uforholdsmæssigt mange ufaglærte fortsat i hjemkommunen, når de er i slutningen af 20erne (Kohorte = 17 % ufaglært, bosat i hjemkommune = 29 %). Uforholdsmæssigt mange med videregående uddannelser er fraflyttet (60-80 %)
- Faglærte: opnået uddannelse: 25 % faglærte i byer, 36 % faglærte i yderkommuner og landkommuner. Heraf bor 50-60 % fortsat i hjemkommune = vigtigt grundlag for lokal udvikling.
- De fleste ufaglærte har været i gang med en erhvervsuddannelse. Stort potentiale er gået tabt – både personligt og regional udviklingsmæssigt.
- Kønsmæssige forskelle. Kvinder er mere socialt mobile – og dermed mere geografisk mobile. De er IKKE mere geografisk mobile i sig selv.

Statistiske resultater - 2

- På det gymnasiale og videregående uddannelsesområde er skabt en velfungerende social og geografisk mobilitets-motorvej for unge ud af yderområder og mod byerne. Uddannelsesinstitutionernes beliggenhed udgør vejens belægning, men den understøttes af økonomiske, politiske, sociale og diskursmæssige dimensioner
- Og hvad med på erhvervsuddannelsesområdet?

De unges egne forståelser af deres mulighedsrum og -veje

Interviewundersøgelse – struktur

24 interviews: 17-22 år

10 Bornholm, 14 Nordjylland

8 grundforløb, 16 hovedforløb

14 mænd, 10 kvinder

Tekniske, merkantile og sosu-fag

Indhold

Transitions- og uddannelsesnarativer:

Dertil spørger til:

- Den unges ressourcebaggrund (families uddannelses- og arbejdsmarkedstilknytning)
- Udvikling af faglig identitet
- Stedstilknytning
- Lokale og supra-lokale netværk og relationer (mobilitetsressourcer)
- Vejledning

Resultater

Overraskende hvor stor forskel på GF og HF → større fokus på transitionsprocesser.

Analyse ud fra typologi om orienteringspræferencer i uddannelsesvalget

- Gruppe 1: mobilitetspræference i overgang til GF

Gruppe 2 og 3 kan ligne hinanden på GF. Udskiller sig først endeligt i overgangen fra GF til HF.

- Gruppe 2: lokal præference i overgang til GF og mellem GF og HF
- Gruppe 3: faglig præference i overgang mellem GF og HF

Gruppe 1 – præference for mobilitet

- Ønsker at komme væk fra opvækstområde
(fastlåst social rolle, forældreudfordringer, ikke urbaniseringstiltrækning)
- Vælger fag der ikke udbydes lokalt (1-2 steder region) (kvotebelagt)
- Skolehjem fra GF – ungdomsbolig fra HF
- Vigtigt med faglig indlejring (‘lost in transition’)
- Er meget afhængige af erhvervsskolernes praktikpladskontakter
- Er meget afhængige af vejledningssystemet – meget unge (16-17 år)

Gruppe 2 – ”lokal” præference

- To undergrupper
 - 1) bevidst tilvalg af det lokalområde de er opvokset i
 - 2) ubevidste om at de begrænser sig til det lokale uddannelsesudbud
- GF - vælger fag der udbydes lokalt – de 12 mest udbredte
 - 1) Tilvælger at blive boende hjemme/ tætte relationer til mor eller venner
 - 2) Er overbevist om, at faget `passer´
- HF – vælger fag der udbydes lokalt

Nogle finder en faglig indlejring og igangsætter faglig identitetsproces. Måltrettet og dedikeret praktikpladssøgning

Andre søger fra fag til fag – skifter, når de ikke kan finde praktikplads. Udfordres af mættede praktikpladsmarkeder. Passive og håbefulde. Udfordrer ikke deres valg.

Gruppe 3 – fag præference

- Har forestilling fra start om et specifikt fag (= de andre). Bruger GF til yderligere afklaring – skifter GF undervejs, hvis nødvendigt
- Er gerne mobile for at opnå rette HF + praktikplads
- Vælger gerne mere specifikke fag – lokale, regionale, de små fag
- Har bevidste strategier for at søge praktikplads – arbejdsdreng, stort geografisk søgefelt, praktikpladscenter, aktiv praktikpladssøgning, skaber direkte kontakt til ønskede praktiksteder
- Gode til at sætte ord på faget og dets indhold OG på dem selv og deres egne ønsker og kompetencer

Ressource karakteristika

- Ikke deterministisk, men klare tendenser
- Gr. 1 + 3: forældre er faglærte, eller har kontakt til arbejdsmarked, eller/og har en udtalt arbejdsmæssig faglig indlejring
- Gr. 3 drenge referer til snakke med far og hans faglighed. Dog ikke samme fag.
- Gr. 2: forældre er ufaglærte eller/og har ingen kontakt med arbejdsmarkedet.
- Gr. 2: flere enlige mødre uden kontakt til fædrene. Søskende er uden for arbejdsmarkedet.
- Stor uvidenhed om forældres fag

Stedstilknytning

- Gr. 1 (mobilitetspræference) ønsker at fraflytte
- Gr. 2 (lokal præference) og 3 (fagpræference) ønsker at blive boende
- Gr. 2 er ikke mere knyttet til stedet end gruppe 3, men de er ikke 'fagligt indlejret'.
- Kan ikke se formål med at flytte efter andre uddannelser eller praktikplads (konkurrence mod lokale unge)
- Overordnet: fraflytning er en proces, faglig tilknytning erstatter stedstilknytning og faglig identitet skaber et ikke-lokalt mulighedsrum – fremmer mobilitet

Konklusioner 1

- At gennemføre en erhvervsuddannelse fordrer supra-lokal orientering og mobilitet
- Erhvervsuddannelsessystemet fungerer som mobilitetsfremmer og udvider de unges mulighedsrum ud af lokalområdet for de inkluderede
- Men ekskluderer unge, der ikke har mobilitetskapacitet

– hvornår italesættes erhvervsuddannelsessystemets geografiske kompleksitet?

Diskurs: de unge bliver beskyldt for immobilitet: kan det være rigtigt, at det er de mest udsatte i et stort, komplekst system, der skal bære byrden af dens systemiske udfordringer?

Konklusioner 2

- Gruppe 1: Mobilitetspræference
 - De unge er meget unge. Store krav til beslutninger, egen identitetsudvikling og mobilitet i en tidlig alder. Har brug for vejledning og støtte til at flytte hjemmefra og er 100 % afhængig af hjælp fra skole til praktikplads.
- Gruppe 3: Fag præference
 - Udfordres af stop undervejs grundet mangel på praktikpladser, men de skal nok klare sig...

Konklusioner 3

- Gruppe 2: lokal præference
 - Genkendt fra andre studier som udfordrede. Personligt afklaring. Langt fra social baggrund til et fag.
 - Faglig indlejring er en langvarig proces. Tid, ikke eksklusion. Det er ikke deres tilknytning til sted, der forhindrer dem i at være mobile, det er manglen på faglig afklaring. Særlige forløb målrettet denne gruppe.
 - Set i perspektiv fra yderområder
 - Diskurs: `omvendt social mobilitet` - gymnasiets unge skal over i erhvervsuddannelsessystemet
 - Behov for at italesætte fortsat social (og geografisk) mobilitet fra ufaglærte forældre til faglærte børn som et led i uddannelsespolitikken.

Perspektiver

- EUD reform – skift i elevstrømme og udskift i `de uafklarede´ har betydning for perifere arbejdsmarkeder
- GF2s udbudsgeografi – og deres oplandsgeografi bliver vigtig
- Behov for samarbejdspakker for unge – ikke deres ansvar af udbuddet er geografisk komplekst

Spørgsmål?

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

CRT
CENTRE for REGIONAL
& TOURISM RESEARCH